

O nastupnom predavanju Andrije Štampara

Zvonko Šošić

Škola narodnog zdravlja "Andrija Štampar"

Poštovane kolegice i kolege javnozdravstvene provenijencije i ostali, koji ste sposobni razmišljati na javnozdravstveni način. U ovom broju našeg časopisa donosimo u cijelosti tekst nastupnog predavanja Andrije Štampara održanog na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu prigodom njegovog izbora za profesora higijene i socijalne medicine još daleke 1923. godine. Štampar je tada imao 34 godine i bio je pun energije potrebne za beskompromisnu borbu za zdravlje svojeg naroda.

Njegovo nastupno predavanje donosimo u vrijeme, kad je kod nas počela primjena Bolonjskog procesa, što je po tko zna koji puta iskorišteno kao prilika da se pokuša omalovažiti sve što nam je u naslijeđe ostavio taj veliki čovjek i što smo svih ovih godina nakon njega mukotrpno čuvali i dalje razvijali. Srećom, kao i u Štamparovo vrijeme, izvjesni, danas možemo reći i sve veći, broj kolega shvaća veliko značenje socijalno medicinske struke za obrazovanje kompetentnog liječnika, sposobnog da se uklopi u europske i svjetske trendove.

Već je u svom nastupnom predavanju a i u nekoliko drugih prilika Štampar je upozorio na otpor dijela liječnika organizaciji učinkovite zdravstvene zaštite, uvođenju zdravstvenog osiguranja, eradiciji masovnih bolesti i uopće preventivnim javnozdravstvenim akcijama. Za razloge Štampar drži obrtnički pristup nekih isključivo cehovski orijentiranih liječnika u zaštiti svojih ekonomskih interesa bez ikakvog obzira prema zdravstvenim potrebama naroda.

U njegovo je doba bilo potrebno tumačiti, što je to socijalna medicina (pa je tom prilikom Štampar izrekao svoju znamenitu definiciju socijalne medicine), što danas na sreću nije slučaj. Tada su, naime, vodeći zdravstveni problemi bili tuberkuloza, venerične bolesti, trahom, malarija, bolesti zbog pomanjkanja zaštite na radnom mjestu i u školi te visoka smrtnost dojenčadi i male djece. Od tada još potječe naziv "pomor dojenčadi", koji je na studiju slušala još o moja generacija rođena u doba kad se taj pokazatelj u ondašnjoj Hrvatskoj kretao oko 120/1000 živorođenih (danas oko 7/1000 što bi, u europskim razmjerima, trebalo biti i niže). Tada je Štamparu bilo relativno lako uvjeriti kolege, kako se ti i takvi problemi mogu pobijediti jedino sustavnim socijalno-medicinskim djelovanjem, organizacijom (reorganizacijom) zdravstva i reorijentacijom liječničkog djelovanja. Naša današnja situacija ne razlikuje se mnogo od ondašnje Štamparove, osim što su danas druge dijagnoze vodeći zdravstveni problemi.

I današnji zdravstveni problemi imaju svoje korjene u načinu života našeg pučanstva, a rezultate u njihovom svladavanju daju (prema svim poznatim rezultatima istraživanja) jedino javnozdravstvene mjere. Ako pročitamo zanimljivo Štamparovo razmatranje o bojnom polju koje postoji i u miru ("Od krvavog rata više se umire u još krvavijem miru.") i ako usporedimo broj umrlih svake godine s brojem poginulih u ratnim godinama, shvatit ćemo na što je Štampar mislio. I tada i danas još uvijek je prevelik broj svake godine nepotrebno umrlih naših sugrađana, čija se smrt mogla spriječiti. U spriječavanju pak, uz upotrebu modernih vrhunskih tehnoloških rješenja, jedino moderne vrhunske ekstremno učinkovite javnozdravstvene metode mogu polučiti rezultate u smislu Štamparovog postulata; "Međutim baš je prava zadaća liječničkog djelovanja, da bolesti bude što manje, a ideal bi bio da ih posve nestane,....".

Vrlo je informativan prikaz povijesnog razvoja elemenata socijalne medicine, koji se nalaze već i u najstarijim poznatim kulturama. U tom pregledu povijesnog razvoja oduševljava Virchow, preobraćenik u socijalnog medicinara, koji 1848 izdaje časopis "Medicinska reforma".

Štamparovo nastupno predavanje, kao što se vidi, veoma je informativno, ali i poticajno, puno njegovih vizija, koje je znatnim dijelom on sam ostvario, ali je nama ostavio još ogroman zadatak na njihovom ostavljenju i još veći na širenju i daljnjem razvitku socijalnomedicinske misli.

Kontakt adresa:

prof.dr.sc. Zvonko Šošić

Škola narodnog zdravlja "Andrija Štampar"

Rockefellerova 4

10000 Zagreb

